

Världsfamilj

□ Mänsklig gemenskap kan vara av två slag: sådan som vi väljer och sådan som vi föds in i.

De flesta av oss tillhör båda, och är inte alltid lätta att förena. Spänningen dem emellan orsakar kriser och krig.

Familjen blir oss given. Vi väljer föräldrar, syskon, släkt, ras och regel inte nation.

Själva väljer vi helst gemenskap med människor som tycker och tänker ungefär som vi, i politiska partier, intresseorganisationer, trossamfund.

I traditionssamhället följde barnen sina föräldrar också när de valde parti och tro. Hur är det nu när vi går till val?

Kärnfamiljen sägs ha blivit för trång i dagens värld. Det må vara sant. Men den är oss given för att vidgas. Det sker med varje äktenskap.

Vi väljer inte far och mor. Men vi väljer make och maka. Rättare sagt: de väljer varandra. Numera. Förr det ofta föräldrar och familjer som valde.

Vilka är numera motiven för valet av livskamrat? Skilsmässofrekvensen motiverar frågan.

Kärnfamiljen är oss given som modell och mognadsprov för en naturlig, nära samhörighet i förtroende och ansvar för varandra.

Familjemedlemmar brukar i viss mån likna varandra till det yttre och inre. Men de har sällan samma åsikter om allt. Det är vi tydligen inte födda för.

Men det som förenar en familj kan vara starkare än det som skiljer och kan hjälpa oss att växa och mogna in i en allt större och starkare mänsklig gemenskap.

Det finns till sist ingen annan hållbar grund för en ny värld än den tro på en världsfamilj vi bekänner oss till när vi beder "Fader vår".

N. G. E.

Industrins problem: Brist på lagarbete

I avsikt att i nuvarande krisläge befrämja en anda av fruktbar dialog inom svensk industri samlades en veckohelg i mars en del enskilda arbetsgivare jämte arbetare och tjänstemän, de flesta med mångårig facklig erfarenhet, till en överläggning om aktuella problem. Samlingen som hade lockat ett 35-tal deltagare, däribland också lärare och andra kommunala tjänstemän, ägde rum på Villa Alnäs i Stockholm.

□ BAKGRUNDEN VAR den djupgående kris som industrin genomgår. Resurs- och miljöproblemen växer. Många människor slås ut. Utmaningen från en allt effektivare industri i låglöneländer pekar på att krisen blir långvarig. Gemensamma tag från alla berörda blir allt väsentligare.

I det läget synes ett förtroendefullt samarbete mellan alla parter inom industrin vara mer nödvändigt än någonsin. Och ändå tycks motsättningarna öka. Det räcker inte med lagarbete för att få till stånd samarbete — det fordras levande kontakt och ett förtroende mellan människor.

Konferensen började med en "probleminventering med öppet protokoll". För att hålla det hela på verklighetens mark och undvika teoretise-

ring ombads var och en att öppet ange de tre svåraste problem som han eller hon stod inför i sitt arbete. Bland det 50-tal konkreta problem som kom fram och sedan diskuterades i grupper var:

Avsaknad av arbetsglädje. — Liten tro på framtiden. — Maktkamp och mygel inom företagen och organisationerna. — Utbildningsklyftan skapar klasskamp inom organisationerna. — Datoriseringen. — Utstötning av människor. — Trygghetslagarna. — Hur leda människor utan maktmedel? — De bästa vill inte ta chefsjobb. — Kylan mellan individer och grupper.

Många intressanta erfarenheter redovisades. Några glimtar:

Chefen för en produktionsenhet med
Forts. på sid. 8: "Brist på"

Kan familjen fungera?

□ I Ny Värld nr 10/1978 tog Lennart Sjögren i en förstasidesartikel upp frågan om familjelivets kris i dagens Sverige. Han menade att samhällsproblemen inte botas med sociala och ekonomiska medel därför att grunden, ett fungerande familjeliv, är i upplösning. Artikelförfattaren efterlyste en debatt om familjelivets positiva möjligheter. "Vad vi nu behöver är inte att måla upp avarter men att höra medmänniskor som i all ödmjukhet har något att säga om hur de kunnat lösa sina problem och fått familjen att fungera." Det är några sådana människor som kommer till tals i detta nummer.

I förra numret av Ny Värld ställde Sten Lilliehöök frågan vad som skulle kunna hända i vårt land "om vi började betrakta personliga kriser — liksom samhällseliga kriser — som en direkt tillgång och som något vi alla behöver". Frågeställningen gäller också familjelivet, förhållandet mellan makar, mellan generationer, och inte minst situationen för dem som ställs ensamma efter en skilsmässa.

Om hur sådana kriser — liksom vardagslivets problem — kan öppna vägar till ny gemenskap och nya livsuppgifter handlar huvuddelen av detta nummer.

Omvärdering av familjen

□ I DET HÄR NUMRET får vi möta olika människors tankar, erfarenheter och förhoppningar när det gäller familjens situation.

Det sker just nu en omvärdering av äktenskap och familjeliv. Många lever tillsammans utan att gifta sig eller flyttar först ihop och gifter sig senare. Andra söker sig till en storfamilj i någon form eller skiljer sig efter några års äktenskap.

Har den "traditionella" familjen spelat ut sin roll och håller vi på att finna nya och bättre samlevnadsformer? Eller lämnar vi den traditionella formen i reaktion mot förhållanden som kanske inte alltid varit de lyckligaste utan att egentligen inte hitta något bättre som håller?

Behöver den nödvändiga förändringen komma på ett annat plan, inom oss själva? Kanske familjelivet varit för smått och inälvat och trist?

Det finns väl inga patentröslösningar som gäller för alla i alla situationer. Men i det här numret har vi försökt att låta några människor komma till tals, som har olika erfarenheter på det här området.

Vi får möta några familjer med barn. Men alla lever ju inte i den situationen. Många lever ensamma eller ensamma med barn. Det skapar speciella problem. Hur kommer vi ur ensamheten och hur kan vi bättre ta hand om varann och inkludera andra i det vi håller på med?

Den revolutionära familjen — låter det främmande och kanske skrämmande? Vad det innebär tål kanske att tänkas mer på.

"Det jag kan göra är så lite och betyder så lite i förhållande till lidandet i världen att jag lika gärna kan låta bli" är det många som säger.

Men inget som görs är förgäves och

här finns stora uppgifter för alla om vi skall få en rättvisare fördelning i världen. Det som görs ger istället en strimma ljus och hopp och framförallt idéer till en själv och andra.

Idag är vi alla, både barn och föräldrar, borta hemifrån en stor del av dagen, på arbetet, i skolan eller på daghem. Tiden tillsammans inom familjen har minskat och vi får alla olika erfarenheter på andra håll.

Hur använder vi då tiden som vi är med varann? När kvantiteten i tid har minskat kanske kvaliteten i samvaron blir desto mer betydelsefull.

Livet är inte statiskt. Vi utvecklas hela tiden och går igenom nya stadier och i relationen till andra går vi ständigt igenom något nytt. Där kan vi inte bygga bara på andras erfarenheter, men de kanske ändå kan ge oss idéer och vara till en hjälp.

Ann-Kristin Särnbrink

Att sambo och att gifta sig

□ FAMILJESAKKUNNIGA har givit ut en mycket intressant och grundlig utredning om samboende utan äktenskap (Att sambo och att gifta sig, SOU 1978: 55). Av den kan man bli inhämta att vi ligger främst i världen när det gäller det relativa antalet ogifta par som bor tillsammans, att av dem som bor ihop och är i åldern 20—24 år omkring 60 proc icke är gifta, att av de ogifta paren omkring 40 proc har åtminstone ett barn tillsammans *men att* en stor del av de ogifta paren senare gifter sig.

De under utredningen verkställda intervjuerna har också visat att nästan alla, som gift sig nyligen, dessförinnan en längre eller kortare tid bott ihop som ogifta. En majoritet av intervjuade ogifta tycktes betrakta samboende som jämställt med äktenskap. Relativt få hade tänkt på om det med hänsyn till gällande lagregler fanns några olägenheter med ett samboende. Ofta hade man flyttat samman utan att ha fattat något klart beslut om hur man skulle ha det för framtiden. Relativt få föräldrar tycktes reagera negativt inför ungdomarnas samboende utan äktenskap. Omkring 18 proc av de sålunda sammanboende separerade inom en fyraårsperiod.

Det ligger nära till hands för oss, som är uppvuxna i den föreställningen att samboende mellan man och

kvinnor skall inledas med vigsel, att vara kritiska mot de unga som bara flyttar samman. Men, innan vi är kritiska mot dem, bör vi ej först besinna deras situation och också se efter om icke vi, i vår generation, har anledning att först vara kritiska mot oss själva? Behöver vi inte fråga oss om vi gett de unga en klar bild av vad det vill säga med sunda och lyckliga äktenskap och familjer?

År 1977 ingicks omkring 40 400 äktenskap — en låg siffra — men samtidigt hade vi omkring 20 300 skilsmässor — en chockerande hög siffra. Denna splittring i familjerna har pågått länge och har drabbat våra barn och unga oerhört hårt. Kan vi förundra oss över att många unga har blivit skeptiska mot äktenskapet och att de tvekar att binda upp sig innan de provat om deras samliv håller?

Men hur kan vi då få lyckliga hem? Och hur kan vi hjälpa de unga? Var behöver vi själva tänka om?

1. Ungdomar är i dag mer oberoende, icke minst ekonomiskt, än vi var när vi var unga. Uppvuxna i ett demokratiskt tänkesätt har de också mindre auktoritetstro än vi hade på vår tid. De kan och vill tidigt stå på egna ben och tänka och besluta själva. Men unga och oerfarna och med ett övermått av olika idéer pressade på sig från massmedia m.m. har de också ett

stort latent behov av en dialog med oss äldre, som har mer erfarenhet.

Inser vi detta och möter vi verkligen detta behov? Har vi den öppenhet om oss själva om vad som varit rätt och fel i vårt eget liv och om vår djupa övertygelse, som kan hjälpa de unga? Behöver vi inte alla hjälpas åt med detta, så att de unga får den hjälp de behöver att fatta riktiga beslut och inte bara driva med strömmen?

Det må i det sammanhanget ur utredningen blott noteras att det ofta varit yttre incitament, andras exempel eller övertygelse, som kommit unga samboende att ingå äktenskap.

2. Vi i vår generation har icke kyskhet före äktenskapet och trohet i äktenskapet. Vi har ej heller haft den osjälviska omsorg som är kittet i både familj och samhälle.

De unga i alla länder vill ha och klara värderingar att hålla sig till — det betygades nyligen i en TV-intervju med ungdomar i Polen — och de vill leva givande och skapande. De förväntar av oss äldre att vi skall i våra liv demonstrera vad det vill säga — även när de i en övergångsålder är oppositionella. Även här behöver vi äldre snabbt tänka om — både för vår egen, de ungas och vårt folks skull!

3. Om kyrklig vigsel skall ha någon mening måste det betyda att därvid etableras ett förhållande där Gud och samvetet intar en central plats i familjens liv. Men har i de kyrkligt ingångna äktenskapen Guds vilja — och ej i första hand föräldrarnas eller barnens vilja — varit riktpunkten? Har

Skilsmässokatastrof:

Kedjan kan brytas

En familj består inte bara av pappa-mamma-barn. Många människor lever ensamma eller ensamma med barn. Det skapar också problem. Hur tar vi hand om varann och hur kommer man ur sin ensamhet?

Kerstin Säfström är en sådan människa. Hon är fränskild och har inga barn. Hon arbetar som hörselpedagog i Nacka utanför Stockholm.

Kedjan kan brytas, säger hon, kedjan av förtvivlan utan hopp eller kedjan av negativa förväntningar på sig själv eller en annan människa till exempel. Det finns alltid någonstans en utväg, även om man inte först ser någon ljusning.

□ MITT SKILSMÄSSOÅR var kanske det svåraste som jag har upplevt i mitt liv. Skilsmässan ledde helt enkelt till att jag kom in i en djup depression.

Efter en svår natt fick jag genom en väns förmedling besök av en läkare på morgonen, som jag visste själv hade gått igenom oerhörda svårigheter.

Men det var egentligen inte det sade som jag fastnade för, utan den utstrålning som hon hade. Jag hade mist min livsglädje men hennes utstrålning sade mig att livet är värt att levas fast det är så fullt av lidande.

Genom hennes och min gemensamma vän som är präst kom jag i kontakt med dövskolan i Keren i Eritrea och fick senare en tjänst som dövlärares lär.

Jag är oerhört tacksam för de två åren i Eritrea och Etiopien. Att få leva där var ingen självklarhet bland annat på grund av kriget.

En gång var det en massaker på 500 människor bara 200 meter ifrån oss, och vi fick springa ut på vårt område där det kom rikoschetter och samla barnen och sen sitta i skydd bakom skolbyggnaden med armarna runt dem.

Trots en stor längtan har jag inte haft lätt att acceptera en tro på Gud

och har haft stora intellektuella tvivel. Men stegvis har jag kommit fram till en tro som håller.

Det första steget på den vägen var nog det nästan omedvetna valet som jag gjorde när den här läkaren besökte mig, att vända om från den mörka väg jag var inne på och gå mot det som jag såg var ljuset.

Sen betydde tiden i Eritrea mycket. En man som kom dit på besök och som jag talade med en del, sade till mig: "Varje morgon innan dagen börjar, så ta tid för en stilla stund. Och då skall du tänka: Vad har jag att tacka för? Vad skall jag ändra? Vad skall jag be för och vad skall jag göra?" Det var enkelt och klart och det började jag med.

Den här gemenskapen med Gud har kommit att betyda mycket för mig. Det är något dynamiskt. Det händer något hela tiden.

Under skilsmässåret och ibland också i Eritrea upplevde jag en total ensamhet. Men det var nyttigt och jag fick en ny sorts styrka genom det. Jag hade hakat upp mitt liv på andra människor, även om det var på ett omedvetet sätt.

Nu blev allt så klart. Jag stod där ensam och det fanns ingen att haka upp sig på — och jag överlevde.

Där lärde jag mig mycket. Det finns ingen annan än jag som är ansvarig för mitt liv. Den insikten gav mig en ny frihet.

Man lever sitt liv på något sätt i perioder och det gäller att ta till vara det som man faktiskt har och göra det bästa av det. Det är en insikt jag fått helt gratis genom att mina föräldrar helt naturligt levde så.

Jag tror att familjen är oerhört viktig, och min egen uppväxt på Söder i Stockholm och min familj har betytt mycket för mig. Mina föräldrar har alltid sett glada ut då jag kommit hem och alltid haft en naturlig omsorg. De hade inte så mycket tid med mig, men de fanns alltid till hands i vår livsmedelsaffär vid Vita Bergen. Dit kunde jag alltid dra mig tillbaka från det Anderssonskans Kalle-liv som vi söderungar levde ännu på 50-talet.

Jag känner mig nu inte speciellt ensam. Det finns så mycket och så många att tänka på.

Jag har ett arbete med barn som är intressant och kräver mig själv som människa. Om jag kopplar bort det mänskliga så fungerar inte jobbet. Jag har många vänner och min familj, och tankarna på Eritrea och situationen där finns i mig hela tiden.

Det gäller att ha positiva förväntningar och inte negativa, inte minst i samvaro med barn. Ingen människa är dömd att gå under eller att fortsätta på ett negativt spår, därför att omständigheterna leder en in i det.

Men det kräver att man säger ja till det man innerst inne känner är rätt. Och det kan kosta på att lämna det invanda och bana nya spår.

Ur den djupaste förtvivlan finns det någonstans en utväg, även om man från början inte ser någon som helst ljusning. Det är något som jag har lärt av livet.

Intervjuare: Ann-Kristin Särnbrink

vi i våra familjer sökt leva en modell för demokrati, där det ej varit fråga om vem som har rätt utan om vad som är rätt? Har vi insett att konsten att leva samman i världen och i samhället måste läras i hemmet? Eller har den kyrkliga vigseln varit en tom form? I så fall måste väl modern ungdom, med större ärlighetskrav och mindre auktoritetstro än vi hade, tycka att en sådan vigsel är föga meningsfull eller rent av hyckleri.

Å andra sidan, om vi nu började leva vad vi säger oss tro på, skulle då inte vigsel, kyrklig eller borgerlig, på nytt kunna bli något meningsfullt och inspirerat — och samboende utan äktenskap något förlästat?

Sten Lilliehöök

Världskonferens om familjen

Den 26 juli—2 augusti 1979 kommer en särskild konferens att äga rum i Caux i Schweiz där familjens situation och uppgift skall diskuteras. I inbjudan till denna står bland annat:

— Familjer återspeglar i miniatyr de problem som finns i samhället i stort. Vi kan lära oss hemma hur man kan leva tillsammans i de större sammanhangen inom våra länder och i relationer mellan länderna.

Den här specialkonferensen, som är en del av moralisk upprustnings världskonferens, är till för alla som känner sig engagerade när det gäller familjefrågor, vare sig det är personligt eller professionellt.

Vi kommer att ta en ordentlig titt på det äldsta förhållandet som vi har mellan människor och dess roll i att skapa framtidens samhälle. —

Ytterligare information om denna konferens kan fås genom: Idé och Kultur, Sveavägen 34, 6 tr, 111 34 Stockholm. Tel: 08-11 94 11

En storfamilj som fungerar

□ FÖR DEN SOM TROR att familjen är grundelementet i samhället är skilsmässostatistiken ganska skrämmande. Vartannat äktenskap tycks nu sluta med skilsmässa. Man kan undra över varför människor har så svårt att hålla samman, och många utredningar har gjorts. Har vi blivit något visare?

Men man kan också lyssna till de äktenskap som håller! Alla de som trots det moderna samhällets stora påfrestningar har ett friskt familjeliv där man trivs med varandra, klarar svårigheter och kriser, har roligt mellan ev. tårar, utvecklas och lär sig. Och har sin del i att bära samhället, ja, också i att förändra det till det bättre. Det finns många sådana familjer, kanske fler än man tror.

□ JAG HADE FÖRMÄNEN att träffa en sådan familj, en riktig storfamilj. Ture och Bodil, föräldrar med tre söner, hade samlat Tures syster Elisabeth med man och ett av tre barn och Bodils syster Gerd med två av fyra barn, jämte Tures och Elisabeths föräldrar, Folke och Vera, som just börjat ett aktivt pensionärs- liv. Tre generationer med en verklig sammanhållning. Och vad har de lärt sig?

— Det viktigaste är att man kan snacka med varandra, säger Peter, 16 år, och att när man har bråkat man kan bli sams igen.

Det är väl detsamma som de litet äldre kallar kommunikation, ett ofta återkommande ord under kvällen. Ett viktigt ord för alla tre familjerna, eller fyra om man så vill. Och kommunikation får man inte gratis, det är ett pris att betala. Varje familj har kommit fram till sin lösning.

Elisabeth är skeptisk mot daghem och har alltid försökt att för barnens skull vara hemma, trots att hon är utbildad barnavårds- lärare och tidvis deltid- jobbat på just daghem.

— Ett litet barn behöver några få gestalter att identifiera sig med, säger hon. På daghemmen blir det för många, särskilt om personalomsättningen är stor. Det är innan barnen är tre år som de mest behöver tryggheten från sina föräldrar, menar hon, och hon har betalt priset av att bli nedvärderad som "bara hemmafru". Självkänslan har hon sökt rätta genom deltidsjobb och som ledare av Röda Kors- kurser i familjekunskap.

— Jag blir en mycket dålig mamma då jag bara är hemma, säger Bodil. Jag måste ha impulserna från arbetet ute i samhället. Hon arbetar deltid som lärare vid en sk "öppen skola", som experimenterar med nya former av gemenskap och ansvar i skolarbetet.

Gerd är konstnär och i stället för att väva och måla i sin ateljé har hon nu flyttat sitt arbete hem till ett rum i bostaden. Så kan hon mycket mer leva samman med sina barn. — Hon

hade nyligen en stor utställning som fick ett mycket entusiastiskt mottagande av kritikerna.

— Men det är under skolåldern som barnen verkligen behöver sina föräldrar, menar Stig, Elisabeths man. Han var yrkesmilitär och det betydde sena kvällar och helger med stabsarbete. Han såg sällan sin familj och befara- de att barnen dessutom skulle slitas sönder av att ständigt byta miljöer all- teftersom familjen flyttade till nya för- lägningsorter. Till slut tog Stig det drastiska steget att bryta med sin karriär och söka ett arbete som gav fam- iljen en rimlig chans att rota sig, ett svårt val eftersom Stig älskade offi- cersyrket.

— Vi har aktivt stött våra barn då det gäller att finna fritidsintressen, sä- ger Elisabeth. Jag kör dem gärna till simningen eller vad det än är. Annars hamnar de lätt i något gäng på gatan.

Pris att betala

Men kommunikation kommer nat- urligtvis inte bara för att man har de yttre förutsättningarna att vara sam- man. Det finns ett pris att betala av öppenhet också. Kanske var det Folke som angav tonen för hela familjen då Ture var i tonåren.

— På grund av mitt arbete var jag mycket bortrest och jag upplevde hur Ture liksom gled bort från mig, säger Folke. Jag beslutade mig för att radi- kalt och ärligt berätta för honom om mig själv så att han kände mig från alla sidor. Jag var rädd för att han skulle se ned på mig när han fick hö- ra saker om mig som han inte visste eller väntade sig. Men det blev tvärt- om. "Pappa, jag har aldrig tyckt om dig så mycket som nu", sa han. Med den bakgrunden kunde han lättare gå igenom de svåra tonåren.

Och nu har Tures familj en hemlig- het för sin sammanhållning. Varje morgon tar de 15—20 minuter till- sammans då de samlar sina tankar i tyst stillhet inför vad dagen skall inne- hålla och sedan berättar de för var- andra om de tankar de fått. Det kan

vara tankar om misstag man gjort el- ler glädjeämnen man haft. Det kan gälla uppgifter man står inför, i sko- lan för ungdomarna, på jobbet för för- äldrarna. Eller det kan gälla männi- skor man vill göra någonting för, män- niskor som kanske står i svåra situa- tioner i sitt familjeliv eller i sina orga- nisationer. En sådan stund hjälper fam- iljen att veta om varandra och att få en gemensam inriktning. Var och en finner sin del i helheten enligt sin egen övertygelse snarare än att bli på- tvingad vad han skall göra. För Ture har det också betytt en oerhörd inspi- ration i hans arbete och för hans fac- liga verksamhet i den stora industri- koncern där han jobbar.

Nå, är detta en storfamilj med idel solsken? Tydligtvis inte. Alla familjer- na bekänner att grälen inte är oer- ligen och stundom varit ganska v- samma.

— När mamma kastade en stol på pappa blev jag väldigt ledsen, säger Kalle, 8 år. Och Sven, 11 år, be- känner att då pappa och mamma grälar griper fruktan honom — skall de skil- jas nu? Peter, hans bror, har en ljusa- re och troligen mer realistisk syn på dessa gräl — det blir bara bättre ef- teråt, tycker han.

— Vad är det då som är skillnaden mellan en familj med kontakt och en utan kontakt, frågar sig Gerd. Jag tror att det är detta: I dagens samhälle tycks vi inte tro på att det går att hål- la ihop en familj, att det är meningen att vi ska göra det. Det är så som ger upp innan de ens har börj- På det sättet får varken de små barn- en eller föräldrarna den skola i sam- levnad och i att komma igenom saker, som gör att hela samhället kan funge- ra. Och vi blir så fruktansvärt ensam- ma. Vi sitter där ensamma mammo- och ensamma barn och vi blir sön- dagspappor och allt vad vi blir. Vi är totalt isolerade därför att vi inte tror på att det är en skapelse som fortsät- ter hela tiden, att vi skall fortsätta att utvecklas och skapas tillsammans och att det är någonting vanligt och mänskligt att det blir svårigheter och att vi skall igenom dem.

Och Bodil avslutar:

— Det är svårt att vara en enig fa- milj om man bara lever för den. Det räcker inte. De familjer som lyckas lever inte bara för sig själva, de lever för någonting långt utanför.

Lennart Sjögren

Liten enhet i stor uppgift

□ FALSKA AUKTORITETERNAS tid är förbi. Samtidigt som barnen har ett stort behov av klarhet och fasthet från vår sida så är det för sent på jorden för all form av dubbelmoral.

Dubbelmoralen lever vi så totalt i eftersom vi inte hittills låter vår omsorg räcka längre än till våra svenska barn.

Världen krymper. Nya krig startar. Våra barn ser den katastrofallyt ojämna fördelningen av världens resurser. vi vågar låta dessa kunskaper mö oss, utmana oss, så handlar det om att vi gemensamt i familjen står inför realiteter som kräver oss totalt och där vi alla är lika osäkra.

Barn härmar. Upplever de föräldrar som kämpar med sin personliga livssituation och sätter den i relation till andra människors situation ute i världen så blir barnen intresserade av att vara delaktiga och lära sig att finna sina delar av lösningen.

Där kommer fostran in naturligt. Vi blir nödvändiga för varandra. Uppgiften är så stor och vi klarar oss inte utan barnen. Barnens kraft och glädje, barnen som redan är en del av framtiden och därför har större känslighet än vi för hur den skall utformas.

Tidsfaktorn upplever jag som det största problemet. Vem har tid i våra

moderna hem? Någon måste ta tiden och tänka sig in i hur barnen har det. Vad behöver de? Vad kan hjälpa dem? Visionen och omsorgen om det mänskliga som framför allt innebär att det finns någon som har tid. Den sortens tid stod förr kvinnorna för, våra mormödrar. Nu behöver vi alla våga gå emot tidsanden och upprätta gemenskapen och värdet av varandra.

Det är i den lilla gruppen, i familjen, bland våra vänner, det är så viktigt att vi inte ger upp.

Kärlek är arbete.

Avskilja, borttränga, skilja sig, omänskligförklara varandra, för att vi är svåra och gör fel, har lett till mindre och mindre familjeenheter, till slut den ensamma individualisten som sitter där, bortskild.

Det är här vi behöver vara envisa, våga återkomma till varandra och tro på att vi kan stödja kärleken hos varandra så att vars och ens uppgift ute i samhället och världen får maximal styrka.

För det finns ett samband mellan den lilla gruppens envisa försök att lösa sina problem och vår förmåga att ta in globala orättvisor.

Här fostras vi tillsammans och får en gemensam aktivitet i ett försök att finna vägen till en möjlig framtid.

Gerd Ekdahl

Tonåring berättar: Att ha en stilla stund

□ ATT HA STILLA STUND varje morgon är ett för mig bra sätt att börja på. Därför brukar jag varje morgon när jag vaknar ha stilla stund och sedan dela den med dom övriga i familjen. Att vi delar vad vi tänkt tillsammans ger oss en inblick i vad som händer på dagen. Man kan lägga ett schema. Vi kan också hjälpa och stötta varandra med olika saker.

Just nu lever jag i en svår tid av mitt liv. Inte så att den är tråkig eller så, men på så sätt att kamraterna har blivit viktiga för mig och det är lätt att bli beroende av dom. Det är inget fel att ha kamrater men jag tror man inte bara kan leva för dom eller bara ha det roligt med dom. Lever man bara för att ha det roligt med sina kompisar så får man det inte roligt.

Jag märker att jag ibland kommer in i en sån trend, jag blir egoistisk, tänker bara på att själv ha roligt. Det jag tycker är roligt och vill göra passar kanske inte

alls med vad mina föräldrar och syskon vill göra, vilket gör att man lätt börjar bråka även om andra saker. Man blir irriterad även på andra personer i sin omgivning.

Kompisarna för också med sig frestelser för andra saker som inte är riktiga, tex cigaretter, sprit, snus och en massa andra saker.

Jag tror att jag med stilla stund varje morgon kan lösa alla dessa problem för mig och även hjälpa kompisar att gå den rätta vägen. Till exempel bjuda ut dom till landet en helg vilket jag eller någon annan i familjen kan komma på i stilla stunden, vilket då kan stämma med både mina och mina föräldrar/syskons planer. Jag kan alltså med mina föräldrar komma fram till vad som är rätt.

Med alla frestelser är det så att jag tror att det finns större och mindre frestelser. Dom mindre möter man varje dag och med hjälp av stilla stund kan jag motstå dom. Ett exempel: För mig är det lättare

att göra läxan med en gång jag kommer hem från skolan, men då kommer frestelsen att i stället lyssna till musik och läsa en tidning. Tiden går då fort och snart blir det middag och efter middagen brukar det hända mycket, kompisar, TV, träning av sport o s v. Så det blir ingen läxa för det blir för sent.

Men på morgonen tänkte jag att jag skulle göra läxan på eftermiddagen efter skolan. Gör man den inte så finns det alltid någon som kan påminna mej. Sådana små frestelser tror jag alla har och möter dagligen, men med stilla stund kan man klara av att motstå dem och sakta tränas att säga nej. Då tror jag att det är lättare att säga nej åt farligare frestelse, och kan man säga nej då så kan man få med andra.

T ex, jag är med två kompisar och det komma några större kompisar som frågar om vi vill röka. Säger jag då nej tror jag att det också är lättare att säga nej för mina kompisar.

Det är inget som säger att jag hade rökt om jag inte haft någon stilla stund, men jag tror att jag med stilla stund har lättare än mina kompisar att hålla mig på rätt väg.

Peter Nelson

"Frigjorda"

□ UNDER RUBRIKEN "Frigjorda svenskor spräcker äktenskap för invandrarna" citerar Nerikes Allehanda ett uttalande från en konferens med invandrarkvinnor: "De frigjorda svenska kvinnorna hotar att spoliära våra äktenskap och splittra våra familjer. Neka våra män umgänge och var solidariska med oss."

Bakgrunden till uttalandet är att skilsmässorna i invandraräktenskap har under de senaste åren ökat flera gånger om.

Tidningen citerar en byrådirektör på invandrarverket: "Men att vädja till de svenska kvinnorna att inte äventyra äktenskapen är knappast någon lösning. Snarare gäller det för invandrar kvinnorna att komma i kapp de svenska kvinnorna. Det går inte att vrida klockan tillbaka."

Byrådirektören tillägger att "de svenska kvinnornas frigjordhet är bara en av orsakerna. För många invandrare blir det en kulturchock att komma till Sverige. Vi har en annan syn på familjen..."

Ja detta kan naturligtvis sägas. Men varför är vi så bergsäkra på att vi är så progressiva att invandrarna "måste komma i kapp"? Varför kan inte vi försöka lära oss respektera och förstå invandranas värderingar? Vi väntar inte att de skall försöka pressa på oss sitt sätt att leva och tänka. Då borde det väl vara självklart att vi inte heller pressar på dem våra värderingar.

Är det inte denna sorts — i detta fall säkerligen omedvetna — svenska kulturimperialism som bäddar för bråk och mobbning?

— z —

Det gäller att kunna unna

□ GENEROSITET är väl den finaste mänskliga egenskap som finns. Men själva ordet känns utländskt och tungt, och jag söker förgäves ett heltäckande ord på svenska. "Givmildhet" täcker nämligen inte. Det tar fram bara den aktiva sidan av begreppet. När man ger nånting är man ju själv inblandad och får oftast något i gengäld, åtminstone ett tack.

Men generositeten har också en passiv sida och den är betydligt svårare. Man ska kunna unna. När man unnar är man inte inblandad alls, står bara okänd och tyst på avstånd och fröjdas åt att andra får mer än man själv, kan mer, orkar mer och blir mer älskade.

Tanken svindlar och hjärtat svider inför detta mänskligt omöjliga. Det är kanske inte så konstigt att vi inte har något gångbart ord som heter unnsamhet. Däremot låter det helt naturligt med missunnsamhet, inte sant?

Dock är det ett faktum att jag träffat människor med en stor portion generositet. Det lyser om dem. Jag tror det fordras åtminstone två ting för att en människa ska kunna närma sig generositetens mirakel. Hon måste uppleva sig själv älskad, just som hon är, av Honom som skapat henne sådan. Hon måste också se ett stort mål för sitt och andras liv, så stort att allas insatser och allas kärlek behövs för att nå dit.

Jag kom att fundera över generositet, när jag såg en gammal kyrkmålning föreställande två kvinnors möte. Det var Elisabet och Maria, gravida båda två, som gick emot varandra med utsträckta armar. Jag iakttog särskilt ljuset över Elisabets ansikte. Enligt berättelsen i Lukas evangelium var hon ju inte så ung längre men väntade äntligen sitt första, efterlängttade barn. Den som själv burit inom sig ett sex månaders foster vet hur viktigt det känns — tillvarons centrum har förskjutits, universum kretsar kring ens buk.

Ändå är det Marias blivande barn som får Elisabets hela intresse vid detta mödrarnas möte. "Välsignad vare du bland kvinnor och välsignad din livsfrukt", ropar hon högt, och hennes eget barn spritter till av glädje därinne i tillvarons kärna.

Framför den där målningen började jag undra om generositet kan grund-

läggas redan i moderlivet. Det här med moderskap innebär mer än vi vanligen tror, det finns kanske annat att ta i betraktande än bara smärtfria förlossningar och nya daghemsplatser.

När Elisabet och Maria möts ser de långt utöver ögonblicket, bakåt till tidigare generationers förhoppningar och framåt till hoppets fullbordan. De känner sig personligen små och obetydliga men delaktiga i en Skapares väldiga världsplan. Då har man råd att vara unnsam.

Elisabets och Marias söner träffades ju så småningom och gav inför allt folket de högsta tänkbara omdömen om varann. Elisabets son, den asketiske, attraktive eremiten i öknen, samlade en tid massorna omkring sig. Men han kände sig bara som vägröjare för Marias son och har lämnat efter sig de mest generösa ord en människa kan säga om en annan: "Det är som sig bör att han tillväxer och jag förminskas."

Ingeborg Ekman

Att hänga tavlor

□ VI SKULLE HÄNGA UPP tavlor. I stora drag var vi ense om hur de skulle sitta. Far började hamra in krokarna.

Då fick mor klart för sig att hon egentligen länge tänkt att den stora byrån skulle stå mer symmetriskt utefter väggen. Eller kanske den skulle bytas ut mot en mindre, så att rummet fick mer rymd?

Det blev till att bära och flytta. Vår begränsade tid gick och så gick den ena tålamssträngen efter den andra av.

Mor tyckte att far pådyvlade henne sin vilja. Far tyckte detsamma om mor, att hennes synsätt var föga rationellt och att hon borde tänkt i förväg i st f att ändra på möbleringen i sista minuten. Jag blev arg på far för att han inte lyssnade till mor, men höll med honom om att hon kunde tagit fatt på sina tankar tidigare, när det inte fanns någon tidspress.

Irriterade på varandra började vi

spika in krokar i en annan vägg med ett fåfängt hopp om att stormen skulle lägga sig.

Hoppet var som sagt fåfängt.

Dilemmat känns säkert igen. Själva konflikten är inte så intressant som frågan om vad man gör i en sådan fastlåst situation, där gamla brister blommar upp och man känner sig vanmäktig både inför sina egna fel och de andras.

Men mina föräldrar har, sina olikheter och svagheter till trots, några "plusfaktorer" i sådana här lägen. Det är egentligen därför jag skriver om det här. Kanske andra kan dra nytta av dem?

— Innerst inne är de överens om att enhet inte skall offras för stoltheten.

— De vet att till varje problem en lösning om man har ovanstående utgångspunkt.

— De ser familjelivet som världen i miniatyr. Därför anser de att det är värt att inte lämna dispyter upprade.

— De tror, mycket på erfarenheter, på att Gud kan göra allt nytt om vi uppriktigt ber honom om det.

Vi satte oss helt enkelt ner, ense om att vi inte skulle låta ilskan över de andras sätt ha fritt spelrum i våra sinnen, utan först och främst försöka komma på vad vi själva behövde lära och ändra på. Efter några minuters tystnad tog far till orda: "Ni har rätt, jag har så svårt att respektera och sätta värde på andras synsätt, när jag inte kan förstå mig på dem. Förlåt mig. Jag behöver komma ihåg detta. Egentligen speglar det västvärldens attityd gentemot u-världen med sina traditioner som för oss verkar irrationella värdelösa."

Mor: "Jag är ofta rädd för konfrontationer och skjuter upp ställningstaganden som jag tror skall möta motstånd. Men jag vill lära mig att bli mer ärlig även om det blir stort ett tag. Vår enhet har ofta varit yttlig bara för att jag vill ha frid omkring mig."

Själv insåg jag att jag behöver bli mer noggrann. Att slarva över saker för att få dem gjorda ger ofta extra arbete åt andra. Denna gång hade det gått ut över min far, som fått göra en ny hänganordning till en tavla vars metalltråd jag vridit till för fort.

På något sätt blev det rymd därhemma. Tålams- och toleransmarginalen mellan oss hade vidgats.

Tavlor och byråer har fått sina platser.

Eva Westling

Att vara flerbarnsfamilj

I dagens Sverige sker den huvudsakliga befolkningsökningen genom naturalisering av invandrare. Vårt extremt låga födelsetal kan inom kort leda till en befolkningsminskning. Samtidigt utfördes 1978 c:a 31.000 aborter i Sverige. Det debatteras mycket om hur samhället kan göras mera barnvänligt. (Kanske är det mera människovänlighet som behövs?) Hur kan de aktiva åldrarna uppmuntras till att skaffa sig flera barn?

Mot den bakgrunden kan det vara intressant att få höra hur en flerbarnsfamilj upplever sin situation. Vi besökte läkarparet Harry och Kerstin Ferngren och deras fyra barn, från 10 till 19 år, bosatta i ett villaområde i Spånga.

□ HARRY TAR UPP flera fördelar med att vara flerbarnsfamilj. 1. Man kan dela upp jobbet. 2. Man kan sträva efter rättvisa mellan barnen. 3. Barnen fostrar varandra. 4. Alla behövs. 5. Det blir en gemenskap där är lättast att ta in andra.

Men så fort man går över två barn passar man inte in i Sverige längre. Allting är gjort för att man har två barn.

Hur har det hela då kunnat fungera den här familjen?

Harry: Livet består mycket av praktiska grejor, man skjutsar barn till olika matcher, man handlar osv. Och det är inte teorierna man strandar på utan tillämpningen.

Man kan inte vänta att barnen ska tala om vad de tycker är jobbigt, om inte föräldrarna också gör det. Man ska inte bara gå och vara sur utan bli ärlig, så att man kan göra något åt det.

Jag kände att jag fick göra för mycket av inköpen. Då tog jag upp det med familjen. Så länge man går och jobbar själv och försöker släpa sig fram, då ställer inte barnen upp. Men

man säger att vi måste dela upp här, för vi orkar inte riktigt med. Ni märker själva hur sur jag blir. Då blir det inte någon större sak. Då ställer de upp.

Ge barnen ansvar

Kerstin: Det är väldigt inspirerande när man i en besvärlig situation kan finna en lösning som när vi talade igenom hur vi kunde få det att fungera bättre hemma. Vi hade det kämpigt då med matlagningen och inköpen. Men barnen ställde upp med det praktiska. Och vi ställer krav på barnen att städa sina rum själva varje fredag. Det är väldigt nyttigt att ge sina barn större ansvar och inte överbeskydda dem.

Harry: Ja, man vill gärna fostra dem till självständighet, att lära sig stå på egna ben. Vi är båda första barnet. Och då är man alltid lite extra överbeskyddad.

Kerstin: När vi bara har ett eller två barn hemma brukar vi säga: Vad tomt det känns! — Barnen är en väldig rikedom. Man lär sig oerhört mycket av dem. Ibland känns det jobbigt men det positiva överväger om man tänker tillbaka. Jag var ganska mycket hemma när barnen var små. Det blir mycket skapande tillsammans med barnen som är så spontana.

Harry: Det blir nästan som en dag-hemstillvaro. Barn drar barn. Det är inte bara ens egna utan det kommer alltid ett par till. Det blir en 6—7 barn.

Det är viktigt att barnen känner att de får ta hem kamrater. Lovisa (10) hade t.ex. 8 flickor från sin klass som övernattade en fredagkväll i vår gillestuga och hade knytkalas. Lovisa hade bakat en tårta.

Kerstin: I vårt område har vi mam-mor umgåtts mycket och hjälpt varandra. Vi har gått in till varandra,

barnen har träffats och vi har druckit kaffe, stoppat strumpor och kunnat diskutera livsproblem av olika slag. Vi har kunnat hjälpas åt med barnen.

Det där med att det skulle vara tråkigt att vara hemma, det hänger mycket på en själv. Man har det inte roligare, inte intressantare, inte innehållsrikare än man gör det.

Harry: Det är nyttigt och roligt att läsa sagor för barn och att leka med dem. Vi har bl.a. försökt vara med och spela brännboll och volleyboll på gatan utanför vårt hus. Då lär man känna egna och andras barn. Just nu håller jag på att läsa "Nils Holgerssons underbara resa" för Erik (12) och Lovisa.

Hur en flerbarnsfamilj fungerar hänger ihop med ekonomin också. När barnen vill ha dyra grejor, t.ex. skidor eller sovsäckar, har vi regeln att de ska spara ihop hälften själva, så att de lär sig vad saker kostar. Per (19) sköter nu helt sin egen ekonomi.

Kerstin: Hur man har det med barnen, beror också på vilka faser man själv går igenom. Det är fascinerande att man hela tiden går igenom olika saker och utvecklas och får lära sig nya saker i sin relation till varandra.

Intervjuare: Nils-Erik Särnbrink

Hur fostrar skolan demokratiska människor?

Mitt svar till John Söderlunds fråga: "Att vara demokrat — vad är det?" i Ny Värld 2/79:

□ DET ÄR MIN SKYLDIGHET som lärare i den svenska grundskolan att vara med att fostra demokratiska människor. Därför måste jag tänka igenom och göra klart för mig själv vad det innebär att vara en demokrat.

Två grundbegrepp för demokrati är ansvar och frihet.

Att vara demokrat är att vara med att ta ansvar. Varhelst en människa börjar ta ansvar, dvs handla efter det hon i sitt hjärta tror vara rätt och riktigt, börjar demokratin gro och växa. Det är vad folkrörelsernas pionjärer på sin tid gjorde och inspirerade varandra att göra. Och sig själva ovetande lade de så grunden till vår svenska demokrati.

Att vara demokrat innebär att vara med att skapa den frihet man själv och alla andra behöver. Den friheten börjar inom individen själv, och lika lite som det demokratiska ansvaret har den med de rådande yttre förhållandena att göra.

Vi har alla hört talas om eller lärt kän-

na människor som först när de på något sätt förlorat sin yttre frihet blivit fria människor. Två av mina egna vänner, ett gift par, har sagt och visat i handling efter att ha suttit i fängelse under de vidrigaste förhållanden för sin övertygelses skull, att de först genom denna erfarenhet blev i stånd att ta emot frihet i sina hjärtan från allt det som bundit dem.

Den demokratiska friheten innebär inte minst att ge andra människor frihet att göra sitt eget val på samma sätt som jag gjort mitt. Att oberoende av dem håller jag fast vid mitt beslut.

Jerker Mila

□ SJUKVÅRDEN når bara ut till vart tjugonde barn i utvecklingsländerna.

Mer än 100 000 barn blir blinda varje år på grund av allvarlig brist på A-vitamin.

Åtminstone 100 miljoner barn i utvecklingsländerna i åldern 7 till 10 år får ingen undervisning, får inte lära sig läsa, skriva eller räkna. 40 procent av dem som börjar i skolan återgår till analfabetism efter några år. ■

Konferens i Brasilien: Dags för försoning

Civilingenjör
Lennart Sjögren
Trossnäs Gård
660 52 EDSVALLA

Utgivarkorsband

En internationell konferens för moralisk upprustning med deltagare från 14 länder och de flesta av Brasiliens delstater ägde rum i Salvador i den brasilianska delstaten Bahia 6—11 mars. Initiativtagare var några av de brasilianska arbetare som i många år gått i spetsen för Brasiliens andliga och moraliska upprustning.

□ VID ÖPPNANDET av konferensen talade kardinal Avelarx Brandao Vilela. Han är Brasiliens kardinal-primas och ärkebiskop i Salvador, landets första huvudstad.

”Moralisk upprustning”, sade kardinalen, ”är inte en statisk idé som bara syftar till att försvara status quo. Den är en dynamisk idé med förmåga till kritisk analys som vill starta en kärlekens revolution och vill lägga grunden till en ny civilisation baserad på moraliska normer.” Kardinalen uttryckte en önskan om ”att vi alla skall ta del i en moralisk målsättning och på så sätt penetrera de mänskliga och sociala strukturerna, till gagn för hela mänskligheten”.

En av talarna var Jones Santos Neves Filho, generaldirektör i brasilianska industriförbundet. I sitt tal berörde han sitt besök i Caux 1970. ”Det inträffade vid en tidpunkt i mitt liv när jag var mycket otillfredsställd med den yttre situationen i Brasilien.”

Forts. från sid 1: Brist på lagarbete

ca 1200 anställda fann då han tillträdde sin post att hans medarbetare var vana vid ett auktoritärt system som lämnade alla initiativ till chefen. Där fanns fruktan för att komma med förslag och säga sin mening. Han började begära initiativ från dem och införde regelbundna konferenser med sina medarbetare där var och en redogör för hur planer fortskrider. Alla informerar därigenom alla. Han uppmanar också sina medarbetare att på samma sätt ha genomgång med sina underlydande, rakt igenom organisationen. Efter något år ger nu arbetarna på golvet uttryck för hur mycket bättre informerade de är om de sammanhang de själva är del av.

Han berättade också om vilken kamp det varit för honom att ta steget att ärligt och öppet tala ut med en av sina medarbetare om var denne

Cauxbesöket hade orsakat en djup förändring i honom och lett till ”en inre reflektion som visat sig vara mycket fruktbar”. Resultatet hade blivit ett handlingsprogram baserat på två citat med vilka Santos avslutade sitt tal: ”Det finns tillräckligt i världen för allas behov men inte för allas begär. Om alla delar med sig och visar tillräckligt med omsorg, så finns det tillräckligt för alla.”

Konferensens tema var ”Nu är det dags för försoning”. Fem ämnen diskuterades. Inför den allvarliga industriella situationen i landet ägnades ämnet ”Industrin — ett nytt samhälle” särskild uppmärksamhet av de många fackliga representanter och företagare som deltog.

Kardinal Brandao använde flitigt sina TV-framträdanden för att göra konferensen känd, och inbjöd hela staden till den ekumeniska gudstjänst som avslutade den internationella samvaron i Bahia.

behövde ändra sig. Det rensade luften, mannen är annorlunda och samarbetet fruktbart. Han har gjort liknande erfarenheter också med andra medarbetare. Produktionsenhetens resultat är nu bättre än någonsin.

En ingenjör inom verkstadsindustrin, fackligt mycket aktiv, sade att han en längre tid pläderat för att de ständiga omorganisationerna inte hjälper, då det verkliga problemet är brist på lagarbete. Företagsledningen talar nu om att införa ”omorganisationsstopp”. Det gäller att inte längre flytta om människorna men att skapa riktiga mänskliga relationer.

En överingenjör från Norge sade att han länge haft uppfattningen att det skulle strida mot hans utbildning om han ägnade tid åt att samtala med människor i stället för att lösa tekniska problem. Han har emellertid fun-

nit att det är så få människor som ägnar sig åt eller ens har förmågan att enkelt lösa mänskliga relationsproblem. Hans kontakt med moralisk upprustning har lärt honom det. Han har tagit initiativet till kontakt mellan fackklubben och företagsledningen, vilket ledde till att en delegation på åtta man från båda parter reste till en konferens för moralisk upprustning tillsammans. Man har nu djupare arbete och svåra frågor har kunnat behandlas i en anda av ömsesidig respekt.

En mångårig AMS-medarbetare i en läns huvudstad berörde problemet med arbetskraftens rörlighet. Helt erfarenhet är att de starka människorna klarar sig bra, men de svaga går under. Hon efterlyste etiska normer för kommunernas behandling av dessa frågor.

En företagsledare berörde den press man i dagens industri är utsatt för och som ofta går ut över familjen. Det gäller inte bara relationer inom företaget, det är också de politiska och ideologiska spänningar man möter då man för ut sina produkter i världen. ”Men om jag är rätt med mig själv och lyssnar inåt så erfar jag en andlig dynamik som för genom påfrestningarna”, sade han.

Död och svält i barnens värld

□ VART FEMTE BARN dör före sin femårsdag.

Mer än 810 miljoner barn och barn växer upp i avlägsna jordbruksdistrikt där spädbarnsdödligheten, analfabetismen och undernäringen är svår och där liten, om ens någon, hjälp finns att få för dem.

Omkring 85 procent av alla barn på landsbygden har inte tillgång till en tillräcklig mängd tjänligt vatten.

Av de över 100 miljoner barn som föds varje år i utvecklingsländerna föds 7 av 10 utan någon som helst utbildad hjälp.

Mer än 200 miljoner spädbarn och barn lider av olika former av undernäring.

Ny Värld, organ för Stiftelsen för Moralisk upprustning, utkommer med 8 nummer per år. Utgivare: Idé och Kultur, Sveavägen 34, 6 tr, 111 34 Stockholm. Tel. 08/10 34 56. Prenumerationspris per kalenderår: Sverige kr 35:—, postgiro 70 98 70 - 0 (Idé och Kultur), Finland mk 30:—, postgiro 11 20 95 - 0 (Ny Värld), Helsingfors. Lösnummerpris: kr 3: 50/mk 2:—. Ansv. utgiv.: Lennart Sjögren. Redaktörer: N. G. Ekman, Finn Harald Wetterfors. I redaktionen: Ingeborg Ekman, Bror Jonzon, Ann-Kristin Särnbrink, Gunnar Wieselgren. Distrib.: Alf Söderlund. ISSN 0347-2272